

การพัฒนามัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต – โป่งก้อนเส้า

ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

Young Guide Development for Ecotourism

at Jedkod-Pongkonsao at Thamaprang Sub-District,

Kaeng Khoi District, Saraburi Province

ถวิล ภูธร¹ ศิวาพร พยัคฆนันท์² และอัครเดช สุพรรณฝ่าย³

Tawin Phootorn¹, Siwaporn Phayakkanant² and Akkharadet Suphannafai³

Received : June 26, 2020; Revised : August 11, 2020; Accepted : August 17, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทศักยภาพ ปัญหา อุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ศึกษาคุณลักษณะของมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่มตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เจ้าหน้าที่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า บุคลากรของสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จำนวน 14 คน และ 2) มัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 260 คน ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่ม ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้หลักวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า

---

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Management Science, Surindra Rajabhat University, Thailand; e-mail : tawil-ppc@hotmail.com

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Management Science, Surindra Rajabhat University, Thailand; e-mail : siwaporn@srnu.ac.th : siwaporn@srnu.ac.th

³คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Management Science, Surindra Rajabhat University, Thailand; e-mail : akkharadet_suphan@hotmail.com

1. ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคด-โป่งก้อนเส้า ตั้งอยู่ที่ หมู่ 5 ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีพื้นที่ติดต่อกับด้านตะวันตก ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์ทั้งพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ตามแนวคิดของ Dickman (1996) พบว่า 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) คือ อ่างเก็บน้ำซับป่าว่าน น้ำตกเจ็ดคดเหนือ เจ็ดคดกลาง เจ็ดคดใต้ น้ำตกเขาแคบและน้ำตกโกรกอีตึก รวมถึงบรรยากาศโดยรอบที่มีความเป็นธรรมชาติ และอากาศหนาวเย็นในฤดูการท่องเที่ยว 2) การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เส้นทางเข้า-ออก มีความสะดวกสบาย จากตัวเมืองสระบุรี นักท่องเที่ยวสามารถไปตามทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ 3) การบริการที่พัก (Accommodation) มีห้องพัก บ้านพักและเต็นท์ไว้บริการนักท่องเที่ยว 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ประกอบด้วย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการศึกษาด้านพืชสมุนไพรในท้องถิ่น กิจกรรม การเรียนรู้ด้านสัตว์ป่า กิจกรรมการเข้าค่ายพักแรม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และกิจกรรมการพักผ่อนกลางป่า 5) สิ่งอำนวยความสะดวก (Destination Amenities) มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จุดบริการ WIFI ห้องน้ำ ศูนย์อาหารและห้องประชุม การจัดการท่องเที่ยวมีปัญหา อุปสรรค คือ 1) บุคลากรทางการท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์น้อย หากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก จะไม่สามารถให้บริการนำเที่ยวได้อย่างเต็มที่ 2) นักท่องเที่ยว ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเดินศึกษาตามเส้นทางธรรมชาติส่งผลผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 3) ผู้นำเที่ยว มีจำนวนมีคุณวุฒิในพื้นที่ที่สามารถนำเที่ยวได้จำนวนน้อย และมีการปรับเปลี่ยนบ่อย เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนที่มีภารกิจในครอบครัว ทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่องและ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวยังเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวไม่มากนัก

2. คุณลักษณะของมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคด-โป่งก้อนเส้า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.1 มีอายุระหว่าง 10-15 ปี คิดเป็น ร้อยละ 84.6 และอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.5 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 84.6 และการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. คิดเป็นร้อยละ 11.2 และมีอาชีพเป็นนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 84.6 และอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 8.9 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคด-โป่งก้อนเส้าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อันดับสูงสุดคือ ด้านจริยธรรมในวิชาชีพมัคคุเทศก์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.99$; S.D. = 0.01) อันดับรองลงมาคือ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$; S.D. = 0.44) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.23$; S.D. = 0.39) ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคด-โป่งก้อนเส้า ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านความรู้ ทักษะการปฏิบัติงานและด้านจริยธรรมในวิชาชีพมัคคุเทศก์ โดยควรมีกิจกรรมการให้ความรู้ ฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะการเป็นมัคคุเทศก์น้อย สร้างจริยธรรมในวิชาชีพมัคคุเทศก์ให้กับ

มัคคุเทศก์น้อย และพัฒนามัคคุเทศก์น้อยกลุ่มใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อเพิ่มจำนวนให้มีมัคคุเทศก์สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้มากขึ้น รวมถึงจัดทำคู่มือมัคคุเทศก์น้อยเพื่อให้มัคคุเทศก์น้อยใช้ในการศึกษาและใช้เป็นคู่มือในการนำเที่ยว 2) การสร้างแรงจูงใจในการเป็นมัคคุเทศก์น้อย เพื่อให้มัคคุเทศก์น้อยปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง เช่น การยกย่องเชิดชมมัคคุเทศก์น้อยที่ปฏิบัติหน้าที่โดยการให้เกียรติบัตร การจัดเสื้อผ้าเครื่องแบบนำเที่ยวให้เพื่อสร้างความภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ หรือการมีระบบจ่ายค่าตอบแทนการนำเที่ยวให้กับมัคคุเทศก์น้อย เป็นต้น 3) การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนามัคคุเทศก์น้อย การทำความร่วมมือชุมชน หรือโรงเรียนในพื้นที่ โดยกำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่ มีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวซึ่งจะเป็นการสร้างจิตสำนึกรักและภูมิใจในตนเองท้องถิ่น และชุมชนและจะเกิดการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรท้องถิ่นร่วมกันได้ในที่สุด

คำสำคัญ (Keywords) : มัคคุเทศก์น้อย, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ศูนย์ศึกษาธรรมชาติเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า

Abstract

The objectives of this applied research were: 1) to study context, potentiality, and problems related to the ecotourism; 2) to study characteristics of young guide according to the ecotourism; and 3) to provide development guidelines for young guide owing to the Jedkod-Pongkonsao ecotourism at Thamaprang sub-district, Kaeng Khoi district, Saraburi province. The participants received from purposive sampling were divided into 2 groups including: 1) staffs of Jedkhod-Pongkonsao Natural and Ecotourism Study Center, personnel in the tourism business association, community leaders, and people living at Tha Maprang sub-district, Kaeng Khoi district, Saraburi province (14 participants in total); and 2) 260 of young guides for ecotourism. Research tools consisted of a survey form, an interviewing form, and a focused-group discussion form. The qualitative data were triangulated and the quantitative data were analyzed for frequency, percentage, mean, and standard deviation. The study found that:

1) Jedkhod-Pongkonsao Natural and Ecotourism Study Center is located at Moo 5, Thamaprang sub-district, Kaeng Khoi district, Saraburi province. The study center is adjacent to the west side of Khao Yai National Park with biodiversity and abundance in both plant and animal species. According to a potential analysis of tourist attractions based on Dickman concepts, the findings are as followings. 1) In term of attractions, there are Sap Pa Wan Reservoir, Jedkhod Nuea Waterfall, Jedkhod-Klang Waterfall, Jetkhod Tai Waterfall, Khao Kaeb Waterfall, and Kroke-Edoke Waterfall. This also includes the surrounding

atmosphere that is natural and cold weather in tourist season. 2) According to accessibilities, the route to Jedkhod-Pongkonsao is convenient. From Saraburi, tourists can travel along the National Highway 2 or Mittraphap Road to Jedkhod-Pongkonsao. 3) For accommodations, rooms, lodges and tents are provided to serve tourists. 4) Owing to tourism activities, lots of activities are provided including ecotourism activities through a nature study route, local herb education activities, wildlife learning activities, camping activities, and the activity of camping in the middle of the forest. 5) In term of destination amenities, tourist service center, WIFI service point, restroom, food court and conference room are provided to serve the tourist. According to problems relating to tourism management, the findings are as followings. 1) Owing to the tourism personnel, there are few tourism staff and personnel at the study center. Therefore, if there are many tourists, they will not be able to provide full tour services. 2) In term of the tourist, tourists lack of knowledge and understanding about walking along the natural path which affecting the environment in tourist attractions. 3) For the tour guide, there is a small number of tour guides in the area that are able to work. Further, tour guides frequently change since most of them are people in the community who have a family mission causing discontinuous operations. 4) Owing to the community participatory process, the communities nearby the tourist attractions are still not much involved in tourism management.

2) According to the study about characteristics of a young guide for ecotourism, the study reveal that most respondents are female (58.1%) aged between 10-15 years old (84.6%) and over 20 years old (8.5%). Further, 84.6% of the respondents finished primary education while others (11.2%) finished secondary education / vocational certificate / high vocational certificate. Most of the respondents are students (84.6%) and some of them have other occupations (8.9%). Owing to the opinion on characteristics of a young guide for ecotourism management, the overall opinion is at a high level. However, when considering each aspect, it was found that the highest is the ethics in the tour guide profession ($\bar{X} = 4.99$, S.D. = 0.01) followed by working skills ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.44), and knowledge ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.39), respectively.

3) Basing on the study about guidelines to develop a young guide for ecotourism of Jedkhod-Pongkonsao, the development guidelines are proposed as followings. 1) The development of knowledge, working skills and ethics in the tour guide profession: there

should be education activities to practice and develop skills for being a young guide. Further, ethics in the tour guide profession should be created for young guides and constantly developing new groups of young guides to increase the number of young guides that can perform more effectively. Finally, a guidebook for young guides to use for education and as a tour guide should be provided. 2) Creating a motivation to be a young guide: this should be done in order to have a young guide to continuously perform his duties. For examples, honoring the young guides who perform their duties by giving a certificate, providing uniforms for the young guide to be proud of their duties, or having a tour guide payment system for young guides, and etc. 3) Creating community involvement in the development of a young guides: Collaboration with the community or school in the area by setting objectives and activities together to encourage the youth in the area to participate in tourism management. This will create awareness, self-esteem, love in local and community that lead to a preservation of local resources together, finally.

Keywords: Young guide, Ecotourism, Jedkhot-Pongkonsao Natural and Ecotourism Study Center

บทนำ (Introduction)

เมื่อประเทศมีการพัฒนา มีวิวัฒนาการความเจริญมากขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม เทคโนโลยี การสื่อสารที่ไร้พรมแดนและการคมนาคม เมื่อประชาชนมีรายได้มากขึ้นก็จะมองหาความสุขจากสิ่งแวดล้อมเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและสร้างความสุขให้กับชีวิต ด้วยการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวมีหลายลักษณะ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยว เพื่อนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด ฯลฯ

บุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยว คือ กลุ่มมัคคุเทศก์ ซึ่งในประเทศไทยอาชีพมัคคุเทศก์จัดเป็นอาชีพสงวนในประเทศลำดับที่ 34 จากจำนวนทั้งหมด 39 อาชีพ ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยสำนักงานทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ดูแล ควบคุมการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและอาชีพ มัคคุเทศก์ให้เป็นระเบียบได้ มาตรฐานที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวยังให้ความสำคัญคุ้มครองนักท่องเที่ยวให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ และให้สิทธินักท่องเที่ยวสามารถร้องเรียนมัคคุเทศก์ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ซึ่งมีนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ มีอำนาจสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ได้ (Chatchalermkit, 2003 : 1-3) โดยมัคคุเทศก์มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวบางประเภท ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะถิ่น ยังมีความจำเป็นต้องอาศัย

มัคคุเทศก์นำเที่ยว ซึ่งนอกจากจะนำเที่ยวเพื่อความสนุกสนานแล้ว เป้าหมายของการนำเที่ยวคือเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ และสามารถปฏิบัติตนในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อตัวนักท่องเที่ยวเองและเกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาบริบทการท่องเที่ยว ปัญหา อุปสรรค ของศูนย์ศึกษาธรรมชาติเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่า มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกต และสนทนากลุ่มกับผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ประชาชนชาวบ้าน คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ตัวแทนชุมชน ครู นักเรียน รวมทั้งตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยว พบว่า 1) นักท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว น้อย 2) ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 3) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่มีการนำความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น นำเสนอแก่นักท่องเที่ยว อาจกล่าวได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังขาดกระบวนการในการจัดนำเที่ยวโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนโดยรอบ กิจกรรมที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การพัฒนา มัคคุเทศก์ เพราะมัคคุเทศก์จะมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยว สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ นักท่องเที่ยวได้ง่าย เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่ค่อยมีโอกาสได้ติดต่อกับนักท่องเที่ยวได้มากเท่ากับ มัคคุเทศก์ ถ้าหากได้มัคคุเทศก์ที่ดี และเป็นคนท้องถิ่นซึ่งมีความรู้เรื่องแหล่งท่องเที่ยวและเรื่องราวของ ท้องถิ่นเป็นอย่างดี จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกพึงพอใจในการท่องเที่ยว ความพึงพอใจ ในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลไปถึงความรู้สึกที่ดีต่อท้องถิ่นหรือแหล่งท่องเที่ยว โดยมีคำกล่าววามัคคุเทศก์ทำหน้าที่ เหมือนกับการเป็นทูต หรือเป็นผู้แทนของคนในท้องถิ่น โดยมีมัคคุเทศก์ที่เหมาะสมกับการนำเที่ยวในแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า จะต้องอาศัยเป็นคนในท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับบริบทของแหล่ง ท่องเที่ยวและบริบทชุมชนโดยรอบ และมีเวลาในการปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีแนวคิดในการ พัฒนามัคคุเทศก์น้อยเพื่อเป็นผู้นำเที่ยว เพราะเห็นความสำคัญของการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ตามมาตรา 46 กล่าวว่า บุคคลซึ่งรวมกัน เป็นท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือ วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และมาตรา 69 กล่าวว่า บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พินิจ ปกป้องและสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Department of Provincial Administration, 2000 : 10-15) ดังนั้น จึงถือได้ว่า เป็นหน้าที่ของเยาวชน ประชาชน ในแต่ละท้องถิ่นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นของตนเองอย่างคุ้มค่า

จากสภาพปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ร่วมกับแนวคิดการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้และส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาทัศนคติของมัคคุเทศก์น้อย โดยการประเมินศักยภาพของมัคคุเทศก์น้อย และให้ความรู้ตามเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรของการอบรมมัคคุเทศก์ สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยวได้ มัคคุเทศก์น้อยเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน การศึกษาแนวทางการพัฒนาทัศนคติของมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและคนในชุมชน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทัศนคติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาบริบทศักยภาพ ปัญหา อุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทัศนคติของมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่องการพัฒนาทัศนคติของมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยประยุกต์ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จำนวน 3 คน บุคลากรของสมาคมธุรกิจธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2. มัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์น้อย จำนวน 260 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured or standardized interviews) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบท ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ แบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะการปฏิบัติงานและด้านจริยธรรมในวิชาชีพมัคคุเทศก์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงตาม โครงสร้าง (Construct Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ที่มีความรอบรู้ในด้านมัคคุเทศก์และการท่องเที่ยว และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามตามวิธีของ ครอนบัค (Cronbach Alpha Procedure) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.785 และ 3) การสนทนากลุ่ม (Group Discussion)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 ศึกษาบริบท ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การศึกษาเอกสารประวัติความเป็นมา ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว สำรวจพื้นที่บริบทของเขตพื้นที่วิจัย รวมถึงเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 3 คน บุคลากรของสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ โดยเก็บข้อมูล ในช่วงเดือนมีนาคม-เดือนเมษายน 2562 ชั้นที่ 2 ศึกษาคุณลักษณะของมัคคุเทศก์น้อยที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์น้อย จำนวน 260 คน ในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2562 และชั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 14 คน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับ แหล่งท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์น้อยโดยตั้งกรอบแนวคิดและรูปแบบการสนทนา ในวันที่ 10 กรกฎาคม 2562

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้หลักวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดย

1) การศึกษาข้อมูลภาคสนามในชุมชนและเพื่อความเที่ยงตรงของข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสังเกตและการสัมภาษณ์ซ้ำ เพื่อที่จะพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลต่อไป (Chantavanich, 1997 : 129-130)

2) แหล่งเวลาโดยการนำข้อมูลที่ได้รับ ณ เวลาต่างกัน มาตรวจสอบ และเปรียบเทียบ ผลว่าข้อมูลแต่ละส่วนที่ได้รับการรวบรวมจะมีความเหมือนและแตกต่างกันในส่วนใดอย่างไร

3) แหล่งสถานที่ โดยการนำข้อมูลที่ได้รับจากการรวบรวม ณ สถานที่ต่างกันมาตรวจสอบ และเปรียบเทียบผลว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันในส่วนใดอย่างไร โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาทำการศึกษาและเปรียบเทียบดูว่า เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปทำการรวบรวม โดยการเปลี่ยนผู้ให้ข้อมูลเป็นคนอื่น ซึ่งไม่ซ้ำกับคนเดิมข้อมูลที่ได้รับจะมีความเหมือนเดิมหรือไม่อย่างไร โดยผลที่ได้จากการตรวจสอบจะทำให้ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ และสรุปผลของข้อมูลการวิจัยได้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มากขึ้น

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนามัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

บริบทศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

บริบทศูนย์ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า มีพื้นที่ 13,750 ไร่ มีความอุดมสมบูรณ์และหลากหลายทางชีวภาพทั้งพันธุ์พืชและสัตว์ป่านานาชนิด มีพื้นที่ติดต่อกับ ด้านตะวันตกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบด้วยป่าหลายชนิด ได้แก่ ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าเบญจพรรณ และทุ่งหญ้า เป็นต้นกำเนิดของน้ำตกต่าง ๆ ในพื้นที่ พันธุ์ไม้ที่พบมีจำพวกพืชสมุนไพร เช่น พญามิฤทธิ์ ม้ากระทืบโรง กราวเครือ วาน รวมทั้งเห็ดชนิดต่าง ๆ เช่น เห็ดแชมเปญ เห็ดปากหมา สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในบริเวณ ได้แก่ ช้างป่า กระทิง หมี กวาง เก้ง นางอาย อีเห็น กระเจิง หมูป่า และ นกอีกประมาณ 158 ชนิด เช่น โพระดก ห้วขวาน กระแตแต้แวด โปรด ขุนแผน ฯลฯ บินข้ามไปมาระหว่างศูนย์ฯ กับเขาใหญ่ มีพื้นที่ติดต่อกับด้านตะวันตกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ภาพที่ 1 ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอกำแพง
คอย จังหวัดสระบุรี

ที่มา : Tawin Phootorn (2019)

เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ตามแนวคิดของ Dickman (1996) ซึ่งกำหนดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จาก 5 องค์ประกอบ (5As) คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) การบริการที่พัก (Accommodation) 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) 5) สิ่งอำนวยความสะดวก (Destination Amenities) พบว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า มีศักยภาพ ของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (attraction) คือ อ่างเก็บน้ำซับป่าว่าน น้ำตกเจ็ดคตเหนือ เจ็ดคตกลาง เจ็ดคตใต้ น้ำตกเขาแคบและน้ำตกโกรกอีดก รวมถึงบรรยากาศโดยรอบที่มีความเป็นธรรมชาติ และมีอากาศหนาวเย็นในฤดูกาลท่องเที่ยว

2. การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เส้นทางเข้า-ออก มีความสะดวกสบาย จากตัวเมืองสระบุรี นักท่องเที่ยวสามารถไปตามทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ ซึ่งจะมีป้ายบอกทางชัดเจน

ภาพที่ 2 แผนที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ที่มา : Jed Kot - Pongkonsao Nature Study Center and Ecotourism (2019)

3. การบริการที่พัก (Accommodation) มีบริการห้องพักให้สำหรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบของห้องพักและบ้านพัก จำนวน 21 หลัง ค่าบริการขึ้นอยู่กับลักษณะของบ้านพัก คือ ตั้งแต่ 800-1,500 บาท ในบ้านพักประกอบด้วยห้องนอน ห้องน้ำ ห้องรับแขก เครื่องปรับอากาศ โทรทัศน์ ตู้เย็นและพัดลมเป็นหลังและเป็นห้อง สามารถเข้าพักได้ตั้งแต่ 1-20 คนและเตียงพักรวม จำนวน 100-150 เตียง อัตราค่าบริการ/หลังตามขนาดของเตียง ซึ่งมีตั้งแต่ขนาด 2 คนนอน จนถึงเตียงขนาด 4-7 คนนอน อัตราค่าบริการตั้งแต่ 300-500 บาท มีผ้าปูนอน หมอน ผ้าห่ม อุปกรณ์เครื่องนอนให้บริการ

4. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่อยู่ในพื้นที่และเส้นทางการศึกษาเรียนรู้ 2) การศึกษาด้านพืชสมุนไพรในท้องถิ่น โดยจะมีเจ้าหน้าที่เฉพาะด้านให้ความรู้ ความเข้าใจ จำแนกพืชที่ใช้ ด้านสมุนไพรและพืชอันตราย รวมถึงการศึกษาด้านสังคมพืช กระบวนการทดแทนพืช 3) การเรียนรู้ด้านสัตว์ป่า ตาม พรบ.คุ้มครองสัตว์ป่า และ พรบ.สัตว์ป่าสงวนของประเทศไทย 4) การเข้าค่ายพักแรม ศูนย์ศึกษาธรรมชาติเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า จะมีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมค่ายพักแรมไว้รองรับ 5) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การสร้างแหล่งน้ำเพื่อสัตว์ป่า การสร้างฝายชะลอน้ำตามแนวพระราชดำริในรัชกาลที่ 9 การสร้างโป่งเทียม การปลูกป่าเพิ่มพื้นที่สีเขียว 6) การพักแรมกลางป่า ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่เฉพาะทางและชำนาญในการเดินป่าเป็นผู้นำทางเท่านั้น ซึ่งการพักแรมกลางป่าจะไม่นิยมมากนัก เพราะในพื้นที่มีสัตว์ป่าจำนวนมากและเป็นอันตราย

5. สิ่งอำนวยความสะดวก (Destination Amenities) มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จุดลงทะเบียน ที่คอยให้คำปรึกษาด้านข้อมูลในพื้นที่ และข้อมูลการเดินทางโดยจะมีเจ้าหน้าที่ คอยให้บริการ ตั้งแต่เวลา 08.00-17.00 น. ของวันทุกวันไม่เว้นวันเสาร์ อาทิตย์ ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จะมีจุดบริการ WIFI มีห้องน้ำรวม 30 ห้อง แยกชายและหญิง มีศูนย์อาหาร ที่มีการให้บริการหลากหลาย อาหารจานเดียวราคา เริ่มต้นที่ 35 บาทขึ้นไป มีอาหารให้บริการ ทั้งแบบหมู่คณะและแบบบุฟเฟต์ มีห้องประชุมที่ใช้ในการจัดประชุม แต่ยังไม่มีการบริการรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยว

ปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวพบปัญหาอุปสรรคสรุปได้ดังนี้

- 1) ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว คือ มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์น้อย หากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว จะไม่สามารถให้บริการนำเที่ยวได้อย่างเต็มที่
- 2) ด้านนักท่องเที่ยว ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเดินศึกษาตามเส้นทางธรรมชาติส่งผลผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
- 3) ด้านผู้นำเที่ยว มีจำนวนมัคคุเทศก์ในพื้นที่ที่สามารถนำเที่ยวได้จำนวนน้อย มีการปรับเปลี่ยนบ่อย เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนที่มีภารกิจในครอบครัว ทำให้ มีมัคคุเทศก์ไม่เพียงพอและปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง
- 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน คนในชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวยังเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวไม่มากนัก

คุณลักษณะของมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต - โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

คุณลักษณะของมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.1 มีอายุระหว่าง 10-15 ปี คิดเป็น ร้อยละ 84.6 และอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.5 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 84.6 และ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. คิดเป็นร้อยละ 11.2 และมีอาชีพเป็นนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 84.6 และอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 8.9

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในภาพรวม

คุณลักษณะ ของมัคคุเทศก์น้อย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้	3.23	0.39	ปานกลาง
2. ด้านทักษะการปฏิบัติงาน	4.24	0.44	มาก
3. ด้านจริยธรรมในวิชาชีพ มัคคุเทศก์	4.99	0.01	มากที่สุด
รวม	4.15	0.23	มาก

จากตารางข้างต้น พบว่า คุณลักษณะมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15 ; S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อันดับสูงสุดคือ ด้านจริยธรรมในวิชาชีพมัคคุเทศก์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.99 ; S.D. = 0.01) อันดับรองลงมาคือ ด้านทักษะ การปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24 ; S.D. = 0.44) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.23 ; S.D. = 0.39) ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

จากการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ได้แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อย ดังนี้

1. พัฒนาด้านความรู้ ทักษะการปฏิบัติงานและด้านจริยธรรมในวิชาชีพมัคคุเทศก์ โดยควรมีกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะการเป็นมัคคุเทศก์น้อย ได้แก่ ทักษะด้านการพูด ทักษะการนำเที่ยว ทักษะด้านภาษา โดยจัดกิจกรรมจำลองการท่องเที่ยวเพื่อให้นักมัคคุเทศก์น้อยมีได้ฝึกนำเที่ยว ก่อนจะปฏิบัติงานจริง นอกจากนี้ ควรสร้างจริยธรรมในวิชาชีพมัคคุเทศก์ให้กับมัคคุเทศก์น้อย โดยสร้างทัศนคติ ที่ดีต่อการเป็นมัคคุเทศก์น้อย สร้างนิสัยการเป็นเจ้าบ้านที่ดี รู้จักต้อนรับผู้มาเยือนด้วยน้ำใจไมตรีอันดีงาม ให้มัคคุเทศก์น้อยประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว

จากปัญหาการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์น้อยที่ปฏิบัติงานนำเที่ยวในศูนย์ศูนย์ศึกษาธรรมชาติเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียน-นักศึกษา ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ ไม่ต่อเนื่อง และต้องมีการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยกลุ่มใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้มัคคุเทศก์สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และลดภาระเรื่อง การอบรมให้ความรู้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรวบรวมความรู้ต่างๆ เพื่อจัดทำเป็นคู่มือมัคคุเทศก์น้อยเพื่อให้

มัคคุเทศก์น้อยใช้ในการศึกษาและใช้เป็นคู่มือ ในการนำเที่ยว โดยในคู่มือควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติตนของมัคคุเทศก์ เช่น การแต่งกาย การแนะนำตนเอง การแนะนำแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีปฏิบัติตน ในการนำเที่ยวและการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงรายละเอียดเกี่ยวกับพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เพื่อการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง เป็นต้น

2. สร้างแรงจูงใจในการเป็นมัคคุเทศก์น้อย เนื่องจากการนำเที่ยวของมัคคุเทศก์น้อย มีความสำคัญต่อศูนย์ศึกษาธรรมชาติเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้าเป็นอย่างมาก โดยมีส่วนช่วย ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ช่วยควบคุมดูแลนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎต่าง ๆ ที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ เจ็ดคต-โป่งก้อนเส้ากำหนดไว้ ซึ่งจะช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ การสร้างแรงจูงใจให้เนื่องจาก มัคคุเทศก์น้อย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชน ที่มีปัญหาอุปสรรคเรื่องแรงจูงใจใน การทำงาน และมีความจำเป็นที่จะต้องช่วยงานบ้านหรือช่วย หารายได้ให้กับครอบครัว จึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้กับมัคคุเทศก์น้อยให้เกิดการปฏิบัติงานนำเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น การยก ย่องเชิดชูมัคคุเทศก์น้อยที่ปฏิบัติหน้าที่โดยการให้เกียรติบัตร การให้เสื้อผ้า-เครื่องแบบนำเที่ยว ที่จะสร้าง ความภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ หรือการมีระบบจ่ายค่าตอบแทนการนำเที่ยวให้กับมัคคุเทศก์น้อย เป็นต้น

3. การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้มีจำนวนมัคคุเทศก์น้อย มากขึ้นและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง โดยการทำความร่วมมือกับโรงเรียนในพื้นที่ และผู้นำ ชุมชนของหมู่บ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงศูนย์ศึกษาธรรมชาติเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า และหาแนวทางในการทำ กิจกรรมเพื่อพัฒนามัคคุเทศก์น้อยร่วมกัน โดยอาจเพิ่มกิจกรรม การท่องเที่ยวในชุมชนในโปรแกรมการ ท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้ประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งหากชุมชนได้รับ ประโยชน์โดยตรงจากการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ก็จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและกระตุ้นให้ผู้นำเที่ยว หรือมัคคุเทศก์น้อยในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการนำเที่ยวกับศูนย์ศึกษาธรรมชาติเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า มากขึ้นด้วย

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ศูนย์ศึกษาธรรมชาติเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า เป็นแหล่งที่มีศักยภาพในการจัดกาท่องเที่ยวเชิง นิเวศ เพราะมีศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจและมีกิจกรรมในการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ที่แสดงให้เห็นว่า เป็นแหล่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับ Rojanasunthorn (1999) refer in Thapsirak (2012 : 41). กล่าวว่า เครื่องบ่งชี้ศักยภาพของแหล่ง ท่องเที่ยวประกอบด้วยปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยจุดดึงดูดด้านธรรมชาติ และปัจจัยจุดดึงดูดทางด้านกิจกรรมที่ มนุษย์สร้างขึ้น และปัจจัยประกอบ ได้แก่ คุณค่าดึงดูดใจจากสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และ ลักษณะภูมิทัศน์ที่เป็นเอกลักษณ์

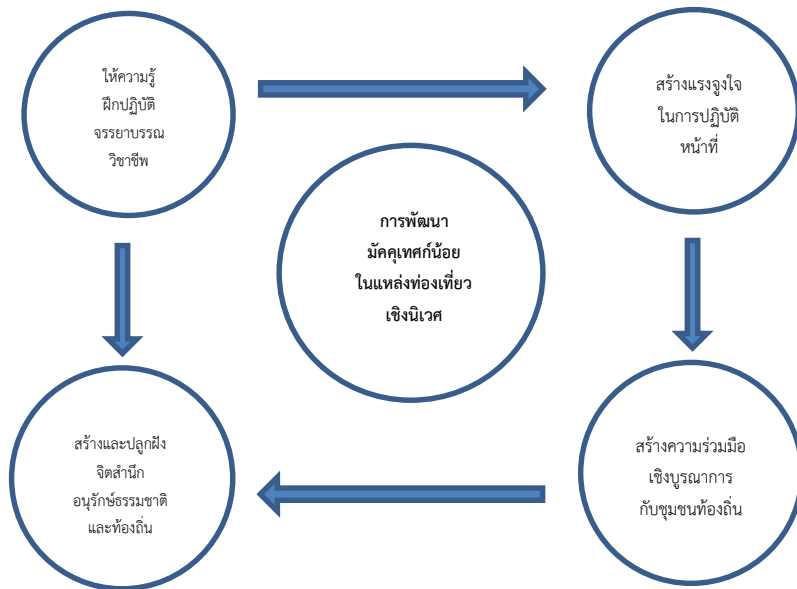
2. ผลการศึกษาคุณลักษณะของมัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อันดับสูงสุดคือ ด้านจริยธรรมในวิชาชีพ มัคคุเทศก์ อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับรองลงมาคือ ด้านทักษะ การปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากและอันดับสุดท้ายคือ ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ สอดคล้องกับการประเมินมัคคุเทศก์ตามแนวคิดของ Klangthakapakorn (2007 : 4-5) ซึ่งกำหนดคุณสมบัติและความสามารถที่ดีของมัคคุเทศก์ที่จะต้องประเมินจากด้านความรู้ บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถ มารยาทและจรรยาบรรณ

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า พบว่า 1) ควรมีการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะการปฏิบัติงานและด้านจริยธรรม โดยควรฝึกปฏิบัติ นำเที่ยวก่อนนำเที่ยวจริง และควรมีการจัดทำคู่มือมัคคุเทศก์เพื่อให้มัคคุเทศก์น้อยเป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Srisangvorn (2010) พบว่า ควรมีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ทั้งภาคความรู้ทางวิชาการ ซึ่งแบ่งเป็นวิชาความรู้พื้นฐาน และวิชาความรู้เฉพาะอาชีพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Somchan (2011) พบว่า การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ในพื้นที่เฉพาะที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมสามารถ นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปประกอบการเป็นมัคคุเทศก์มืออาชีพได้ ควรมีการฝึกปฏิบัติ เพื่อพัฒนาทักษะการเป็นมัคคุเทศก์น้อย ได้แก่ ทักษะด้านการพูด ทักษะการนำเที่ยวทักษะ ด้านภาษา โดยจัดกิจกรรมจำลองการท่องเที่ยวเพื่อให้มัคคุเทศก์น้อยมีได้ฝึกนำเที่ยว ก่อนจะปฏิบัติงานจริง 2) สร้างแรงจูงใจในการเป็นมัคคุเทศก์น้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suksrileung (2009) พบว่า แนวทางการพัฒนา มัคคุเทศก์ทั่วไปอิสระเพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านการสร้างแรงจูงใจ คือ ควรมีการวางแผน การให้ค่าตอบแทน แก่มัคคุเทศก์เพื่อเป็นมาตรฐาน ควรมีสวัสดิการ การให้รางวัลหรือเพิ่มค่าตอบแทน ให้แก่มัคคุเทศก์ ที่ทำงานดีจะสร้างมารสร้างขวัญและกำลังใจทำให้มัคคุเทศก์ปฏิบัติงานได้ดีขึ้น และควรมีการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์หรือมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือมัคคุเทศก์ในยามที่ประสบความเดือดร้อน บาดเจ็บ ทุพพลภาพ การให้กู้ยืมเงินในช่วงที่ไม่มียานทำ 3) สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยหาวิธีทำกิจกรรมเพื่อพัฒนามัคคุเทศก์น้อยร่วมกัน โดยอาจเพิ่มกิจกรรม การท่องเที่ยวในชุมชนเข้าไป ในโปรแกรม การท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาส ได้ท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ชุมชนได้รับ ประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ น้อยในการนำเที่ยวกับศูนย์ศึกษาธรรมชาติ เจ็ดคต-โป่งก้อนเส้ามากขึ้นด้วย สอดคล้องกับ Jittangwattana (2005 : 14) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ ระบบนิเวศ เพื่อให้ได้รับความ สนุกสนานเพลิดเพลิน และมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและ การท่องเที่ยวอย่างดิรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นให้เกิด จิตสำนึกต่อการรักษาระบบ นิเวศ อย่างยั่งยืน ดังนั้น การฝึกทักษะการเป็นมัคคุเทศก์น้อยให้เยาวชนมีความสามารถพร้อมทั้งนำความรู้ ไปใช้ในการเป็นมัคคุเทศก์น้อยเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนได้ ส่งเสริม

ให้เยาวชนได้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชน มีจิตสำนึกรักและภูมิใจในตนเอง ท้องถิ่นและชุมชน เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นมัคคุเทศก์น้อยประพฤติตนเป็นแบบอย่างการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี รู้จักต้อนรับผู้มาเยือนด้วยน้ำใจไมตรีอันดีงาม ทั้งนี้เพราะแนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยต้องเกิดจากการกระตุ้นให้เยาวชนเกิดสำนึกรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรทางธรรมชาติด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sonwa et. al. (2020 : 269-271) ที่กล่าวว่า วิธีชีวิตของคนในชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของคน ในชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ (1) คนภายในชุมชนมีความสามัคคี และมีน้ำใจ เพราะทุกคนในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการด้วยตนเอง (2) คนในชุมชนมีความภูมิใจ ต่อชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ทำให้เกิดการหวงแหนและอยากดูแลทรัพยากรชุมชนร่วมกัน (3) คนในชุมชนมีโอกาสดำเนินการทำงานและมีรายได้จากการขายสินค้าที่ผลิตขึ้นจากชุมชนเอง และ 4) คนในชุมชนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Bobby of Knowledge)

งานวิจัยเรื่องการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้ข้อสรุปที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่จากงานวิจัย ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ควรเริ่มต้นจากการสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและท้องถิ่นให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ และมีกระบวนการในการให้ความรู้เกี่ยวกับน้ำเที่ยว รวมถึงฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะการนำเที่ยว ส่งเสริมให้มัคคุเทศก์น้อยมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ นอกจากนี้ ต้องมีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินหรือค่าตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การให้ค่าจ้างนำเที่ยว การให้สวัสดิการหรือการยกย่องเชิดชู ฯลฯ รวมถึงต้องสร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการกับชุมชนท้องถิ่นที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวเพื่อร่วมมือกัน ในการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเป็นมัคคุเทศก์น้อย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ศูนย์ศึกษาธรรมชาติเจ็ดคต-โป่งก้อนเส้า หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นๆสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีความสำนึกรักบ้านเกิด ห่วงแหนทรัพยากรและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงร่วมสร้างและพัฒนามัคคุเทศก์น้อยไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้

1.2 โรงเรียนที่มีแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นหรือมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเพื่อสร้างมัคคุเทศก์น้อยสำหรับให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นตนเอง

1.3 ชุมชนท้องถิ่นหรือหน่วยงานในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว สามารถนำไปใช้ในการสร้างความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์น้อยสู่มืออาชีพในแหล่งท่องเที่ยวอื่นเพื่อเปรียบเทียบ ปัญหา ปัจจัย โอกาส และอุปสรรคเพื่อให้เห็นความแตกต่างและความเหมือนสำหรับการพัฒนามัคคุเทศก์น้อย

เอกสารอ้างอิง (References)

Chantavanich, S. (1997). Qualitative research. Bangkok : Pimlak. [In Thai]

- Chatchalermkit, A. (2003). **Control and suppression of illegal foreign guides using Chinese language: a case study of the Bangkok-Pattaya tourism route.** Special Problems (Rm.). Burapha University. [In Thai]
- Department of Provincial Administration. (2000)**Development of Tambon Administrative Organization Development Plan.** Bangkok : Local Government Administration Office Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. [In Thai]
- Dickman, S. 1996. **Tourism: An Introductory Text**, 2nd ed., Australia: Hodder Education.
- Iamsupha, M. (2015). **Development of training courses in cultural tourism. To prepare for entry into the ASEAN community for a few tour guides in Singburi Province.** Research and Curriculum Development Faculty of Industrial Education Rajamangala University of Technology Thanyaburi. [In Thai]
- Jittangwattana, B. (2005). **The Development of Sustainable Tourism.** Bangkok: Thammasat University. [In Thai]
- Klangthakapakorn, K. (2007). **Guide principles.** Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat University. [In Thai]
- Sonwa, S. et.al.. (2020, January - April). Management of cultural tourism sites according to the way of life of the people in the community. **Journal of Governance and Innovation Local: 4 (1): 259-276.** [In Thai]
- Somchan, S. (2011). **Development of tour guide training courses in specific areas. In accordance with the framework of the tourist guide standards of the Ministry of Tourism and Sports to promote tourism in the community.** (Tourism and Hospitality Management) Mahasarakham University. [In Thai]
- Srisangvorn, R. (2010). **Development of a professional guide training model through the Internet.** Dissertation (Ph.D. Technological Education) University of Technology King Mongkut's North Bangkok. [In Thai]
- Suksrileung, S. (2009, July - December). Guidelines for the development of independent general guides to promote ecotourism. **Srinakharinwirot Research and Development Journal (Humanities and Social Sciences).** 1 (2) : 116-127. [In Thai]
- Thapsirak, A. (2012). **Potential Development of Cultural Tourism Management of Hungry People, Thep Sathit District, Chaiphum Province.** Independent Study, Master of Business Administration Tourism Management Graduate school Khon Kaen University. [In Thai]